

Wyrok z dnia 11 września 2001 r.

I PKN 633/00

Termin końcowy urlopu dla poratowania zdrowia wyznacza data, w której nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne, bądź może skorzystać z uprawnień wcześniej stwierdzonych.

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszką (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 11 września 2001 r. sprawy z powództwa Haliny W. przeciwko Szkole Podstawowej w B. o przywrócenie do pracy i udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 19 maja 2000 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Białej Podlaskiej z dnia 22 grudnia 1999 r. oraz nie obciążył jej kosztami postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 19 maja 2000 r. zmienił zaskarżony przez powódkę Halinę W. wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Białej Podlaskiej z dnia 22 grudnia 1999 r. w ten sposób, że przywrócił ją do pracy na poprzednich warunkach w pozwanej Szkole Podstawowej, którą nadto zobowiązał do udzielenia powódce urlopu dla poratowania zdrowia w terminie określonym w zaświadczeniu [...] Komisji Lekarskiej Zespołu Opieki Zdrowotnej w R.P. z dnia 1 lipca 1999 r. W sprawie tej ustalono, że powódka ukończyła studia wyższe na kierunku fizyki i w dniu 1 września 1982 r. podjęła pracę w pozwanej Szkole. Od 1 maja 1986 r. powódka ma status nauczyciela mianowanego. W roku szkolnym 1998/99 powódka pracowała w wymiarze 18 godzin tygodniowo, nauczając 6 godzin fizyki, 2 godzin muzyki i wiedzy o społeczeństwie oraz przez 9 go-

dzin tygodniowo prowadziła bibliotekę szkolną. W związku z reformą szkolnictwa utworzono w B. gimnazjum, a w pozwanej Szkole przeprowadzono szereg zmian organizacyjnych. W projekcie planu Szkoły na ten rok przewidziano powierzenie powódce nauczania dwóch przedmiotów: 5 godzin matematyki i 4 godzin fizyki, natomiast w ogóle nie przewidziano dla niej godzin prowadzenia biblioteki szkolnej z uwagi na to, że biblioteka miała funkcjonować przy utworzonym gimnazjum. W związku z tymi zmianami dyrektor pozwanej Szkoły pismem z dnia 19 maja 1999 r. zaproponował powódce dalsze zatrudnienie w wymiarze ½ etatu lub rozwiązanie stosunku pracy na wniosek nauczyciela. Powódka nie oświadczyła się co do tych propozycji, zwracając się w dniu 4 maja 1999 r. z wnioskiem o wydanie zaświadczenia umożliwiającego podjęcie starań o udzielenie jej urlopu dla poratowania zdrowia. Natomiast pozwana pismem z dnia 28 maja 1999 r. przeniósła powódkę w stan nieczynny. Sąd pierwszej instancji ponadto ustalił, że powódka od 1983 r. jest rencistką z tytułu choroby zawodowej, a od 1 grudnia 1997 r. ma ustalone prawo do emerytury, której wypłata była zawieszona z powodu osiągnięcia przez nią dochodu przekraczającego 120% przeciętnego wynagrodzenia. Ponadto powódka pracuje w Spółdzielni Pracy „O.-L.” w L. zarabiając 325 zł miesięcznie, jednakże w okresie od 5 lipca 1999 r. do 4 lipca 2000 r. korzystała tam z urlopu bezpłatnego. Powódka nie ma nikogo na utrzymaniu, a jej mąż jest współwłaścicielem lecznicy dla zwierząt w R.P.

Na podstawie takich ustaleń Sąd pierwszej instancji uznał, że wskutek przeprowadzonych w pozwanej Szkole zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w pozwanej Szkole i brak możliwości dalszego zatrudnienia wszystkich nauczycieli w pełnym wymiarze zajęć powstała konieczność redukcji zatrudnienia. Sąd ten uznał, że wybór powódki do przeniesienia w stan nieczynny był trafny, albowiem pomimo posiadania przez nią jednego z najdłuższych stażów pracy, była ona pracownikiem niedyspozycyjnym, gdyż przebywała na długotrwałych zwolnieniach lekarskich i w sanatorium, a jednocześnie jej sytuacja materialna była bardzo dobra w porównaniu z innymi nauczycielami pozwanej Szkoły. Wobec zasadności przeniesienia powódki w stan nieczynny, bezprzedmiotowe - w ocenie tego Sądu - było rozpatrywanie jej roszczenia o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, skoro wynikający z art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela obowiązek dyrektora powstał po prawidłowym przeniesieniu jej w stan nieczynny. Stanowiska tego nie podzielił Sąd drugiej instancji, który uznał apelacyjne zarzuty powódki naruszenia art. 20 i 73 Karty Nauczyciela. Sąd ten dodatkowo zwrócił uwagę, że powódka posiada zaświadczenie

właściwej komisji lekarskiej z dnia 1 lipca 1999 r., stwierdzające, że powinna powstrzymać się od pracy w okresie od 5 lipca 1999 r. do 4 lipca 2000 r., które złożyła w pozwanej Szkole z wnioskiem o udzielenie jej w tym okresie urlopu dla poratowania zdrowia. O taki urlop powódka zwróciła się po raz pierwszy do dyrektora pozwanej Szkoły w dniu 28 kwietnia 1999 r., a wobec odmowy wydania zaświadczenia koniecznego do podjęcia starań o uzyskanie tego urlopu, jeszcze dwukrotnie w dniach 4 i 17 maja 1999 r. bezskutecznie domagała się wydania tego dokumentu. Pozwana Szkoła wydała jej stosowne zaświadczenie dopiero 1 czerwca 1999 r., a po upływie miesiąca, tj. w dniu 2 lipca 1999 r. powódka złożyła wniosek o udzielenie jej urlopu dla poratowania zdrowia w okresie wynikającym z zaświadczenia właściwej komisji lekarskiej. Jednakże dyrektor pozwanej załatwił jej wniosek negatywnie, powołując się na art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela i nabyte przez nią prawo do emerytury. Na tle tych uzupełniających ustaleń Sąd drugiej instancji uznał, że powódka przed podjęciem decyzji o przeniesieniu jej w stan nieczynny podjęła działania zmierzające do realizacji przysługującego jej ustawowego uprawnienia do skorzystania z urlopu dla poratowania zdrowia, do którego nabycia spełniła wszystkie przesłanki określone w art. 73 ust.1 Karty Nauczyciela. W takich okolicznościach sprawy bezwzględny i kategoriyczny obowiązek udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia, który stanowi przedmiot pracowniczego roszczenia, miał pierwszeństwo przed możliwością przeniesienia powódki w stan nieczynny. Wcześniejsze nabycie przez powódkę uprawnień emerytalnych nie stanowi przeszkody w staraniach o udzielenie tego urlopu, zwłaszcza że art. 73 ust. 1 zdanie drugie Karty Nauczyciela odnosi się do sytuacji, w której urlopu dla poratowania zdrowia udziela się nauczycielowi, któremu do nabycia prawa do emerytury brakuje mniej niż jeden rok i jest to sytuacja nieadekwatna do stanu faktycznego powódki, która uzyskała uprawnienia emerytalne od 1 grudnia 1997 r. Bezprawna odmowa udzielenia powódce urlopu dla poratowania zdrowia pociągała za sobą uznanie bezprawności przeniesienia jej w stan nieczynny, dlatego Sąd drugiej instancji wyrokował reformatoryjnie.

W kasacji pozwana Szkoła podniosła zarzuty błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania: 1) art. 71 ust. 1 Karty Nauczyciela - przez przyjęcie, że posiadanie przez powódkę uprawnień emerytalnych i pobieranie świadczenia rentowego nie niweczy jej prawa do płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, 2) art.20 ust. 1 w związku z art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela - przez przyjęcie, iż starania powódki o udzielenie jej urlopu dla poratowania zdrowia stanowiły przeszkodę w przeniesieniu jej

w stan nieczynny, 3) naruszenie art. 8 KP w związku z art. 73 ust. 1 i 91c ust. 1 Karty Nauczyciela - przez przyjęcie, że realizacja zgłaszanych przez powódkę roszczeń była zgodna ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Na tych podstawach skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów procesu, ewentualnie wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji powódki i zasądzenie od niej na rzecz pozwanej Szkoły kosztów procesu. W ocenie skarżącej datą graniczną skutecznego domagania się udzielenia przez nauczyciela urlopu dla poratowania zdrowia jest data nabycia uprawnień emerytalnych, a dyrektor szkoły nie ma obowiązku udzielenia płatnego urlopu dla poratowania zdrowia nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć i pobierającemu równocześnie emeryturę (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1994 r., I PZP 24/94, OSNAPiUS 1994 r. nr 5, poz. 82). Taka sytuacja dotyczy powódki, która ma ustalone uprawnienia emerytalne, jakie są zawieszane z powodu przekraczania granicznej kwoty dochodu z tytułu pobierania renty z tytułu choroby zawodowej i wykonywania dodatkowego zatrudnienia. Ponadto skarżąca oparła się na stanowisku judykatury, które uznaje, że złożenie przez nauczyciela wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia na podstawie art. 73 Karty Nauczyciela nie stanowi prawnej przeszkody w rozwiązaniu stosunku pracy na podstawie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela przed terminem wskazanym jako początek urlopu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 1995 r., I PRN 83/95, OSNAPiUS 1996 nr 12, poz. 196), co w rozpoznawanej sprawie dawało pozwanej możliwość wcześniejszego przeniesienia powódki w stan nieczynny i „uprzedzenia” chwili wydania powódce zaświadczenia uprawniającego ją do skorzystania z tego urlopu. Ponadto w każdym razie roszczenia powódki stoją w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (art. 8 KP), zważywszy na to, że jest ona osobą dobrze sytuowaną materialnie, z ustalonym prawem do emerytury i dochodami ze stałej renty i dodatkowego zatrudnienia. Powódka wniosła o oddalenie kasacji, podnosząc, że została pozbawiona uprawnień rentowych i kwestionując racjonalność twierdzeń kasacji, iż jej dobra sytuacja osobista, rodzinna i materialna może być postrzegana jako nadużycie prawa do trwałości nauczycielskiego stosunku pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona, albowiem możliwa w praktyce - konkurencja roszczenia nauczyciela o udzielenie mu urlopu dla poratowania zdrowia wobec uprawnienia dyrektora szkoły do przeniesienia nauczyciela w stan nieczynny w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela - nie występuje w sytuacjach, w których nauczyciel ma ustalone prawo do emerytury. Poddając wykładni uregulowanie zawarte w art. 73 ust. 1 tej Karty, które przewiduje dopuszczalność udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia nie dłużej niż do końca miesiąca kalendarzowego poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel przechodzi na emeryturę, Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 24 maja 1994 r., I PZP 24/94 (OSNAPiUS 1994 nr 5, poz. 82) przyjął, że okres trwania tego urlopu jest w istocie rzeczy ograniczony datą przejścia na emeryturę, konstatując, iż prawo do urlopu dla poratowania zdrowia zależy od braku stwierdzonych uprawnień emerytalnych nauczyciela. Ograniczenie możliwości skorzystania z urlopu dla poratowania zdrowia lub czasu jego trwania nie jest przy tym związane z rodzajem emerytury, z jakiej może skorzystać nauczyciel, a w szczególności nie zależy od tego, czy nauczyciel nabył prawo do wcześniejszej emerytury nauczycielskiej w trybie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, czy też nabył uprawnienia emerytalne na zasadach ogólnych po przekroczeniu powszechnego wieku emerytalnego (65 lat dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet).

Skoro termin końcowy nauczycielskiego urlopu dla poratowania zdrowia wyznacza data, w której nauczyciel nabywa bądź może skorzystać ze stwierdzonych wcześniej uprawnień emerytalnych, to skład orzekający Sądu Najwyższego potwierdził w przedmiotowej sprawie zasadność kasacyjnego zarzutu dokonania przez Sąd drugiej instancji błędnej wykładni art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela, podnosząc równocześnie, że korzystanie z uprawnień rentowych, dodatkowe zarobkowanie poza pozwaną szkołą i możliwość skorzystania ze stwierdzonych w 1993 r. uprawnień emerytalnych przez powódkę, która w pozwanej Szkole przebywała na długotrwałych zwolnieniach lekarskich, stanowiły wystarczające uzasadnienie wyboru powódki do przeniesienia w stan nieczynny w sytuacji potwierdzonych przez Sąd pierwszej instancji okoliczności z art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela. Takie były prawidłowe konstatacje tego Sądu, który w ten sposób w żadnym razie nie oddawał sensu oczywiście bezzasadnego twierdzenia skarżącego z kasacji, że dobra sytuacja materialna powódki stanowiła jakoby nadużycie przez nią prawa do ochrony trwałości jej zatrudnienia kosztem innych nauczycieli o mniej korzystnym statusie materialnym. Ponadto dobra sytuacja materialna powódki oczywiście nie stanowiłaby przeszkody (w rozu-

mieniu art. 8 KP w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela w opozycji do art. 73 ust. 3 tej Karty) w ubieganiu się przez nią o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, gdyby nie miała ona stwierdzonych uprawnień emerytalnych, gdyż sytuacja materialna nie jest warunkiem skorzystania z tego rodzaju urlopu, a jako czynnik spoza sfery stosunku pracy nie może dyskryminować pracownika (art. 11³ KP).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy uznał za uzasadniony kasacyjny zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego (art. 20 ust. 1 i art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela) i na podstawie art. 393¹⁵ KPC wyrokował reformatoryjnie.

=====